

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

14 de Probatione, & Productione instrume[n]torum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

per acta parlamenti, pro quo facit cap. cum clamor, de testib. Fiant examinationes sumptibus producendis, l. quoniam 10. C. de testi. Ferar. in form. iura. testium, in ver. citati. nu. 1. Spec. tit. de teste, §. 46 qualiter, nu. 12. vide de off. c. Tholo. 274. Boer. dec. 203. ¶ Non ꝑexaminantur autem post publicationem in causa, & renuntiationem in eodem articulo, quamuis pro aliis valeat eorū productio, c. per tuas. 48. cum venissent, 25. de testib. ca. iuravit, de probat. Sicuci neque post publicationem, exceptiones contra testes possunt offerri aut probari, nisi ad notitiā causā exceptionis nuper peruenierit excipientis, vel ante publicationem fuerit protestatus se velle obicere exceptiones, c. presentium auctoritate, 31. c. testimonium, de testib. vide ca. inimicitia, 18. c. causam qua, c. ex tenore, 35. c. cum causam, 42. c. constitutus, 47. eod. Quando autem post publicationem probationis aduersarij aduersarius admittatur ad contrariam probationē, docebit re. c. ex tenore, de testibus, quando productio quarta testium sit indulgenda, c. significauerunt, 36. eod. tit. quando aliter sit statuendum, videbis in c. per tuas, 45. & c. constitutus, 46. eod. tit. & ad cuius instantiam sint dicta testium publicanda, in eod. c. constitutus, de testibus. ¶ Quibus ꝑ omnib. peractis suo ordine, exceptionibus & replicationibus & testimoniis collatis, & perpenfis, iudicis erunt partes dispicere, num probent testes, & qui ꝑæponderent, actoris an rei, si ambo probationibus æquis certare videantur. Non enim contrariæ istæ probationes testium abrogant sibi fidem, sed prævalent digniores & verisimiliora dicentes. Et si ex viroq; lateat paritas sit dignitatis, & fidei, maior numerus vincet, ca. in nostra presentia, de test. b. Si vero æqualis per omnia probatio, absolueudus est reus, c. 1. de probatio, quia res recidit in primum statum, ac si probatum non esset, & actore non probante reus absoluendus, l. qui accusare. C. de deden. Et promittentes fumus ad liberandum, quam ad conde. nandum. l. Arrianus, de arbitrio. l. favorabiliores, de regu. iur. c. inter dilectos, de fid. instrum. l. respiciendum, de pen. Exceptis causis quæ per se fauorem merentur, & pro quibus in dubiis semper iudicandū, quas notat cap. si de re iudic. & gl. ad c. 3. in verbum, vt liberalis, de probatio. Item si probatum est reum deliquisse, contraria directio quod non deliquerit, probatio nõ erit admittenda, c. ad nostram, 12. de probat. contra, si indirecte, c. series, c. ex tenore, c. cum literis, 33. de testib. ¶ Annotabit ꝑ Index non admitti testimonium de auditu dici solo, c. quoniam 5. c. ubi gl. in ver. credere. c. licet eod. quanquam & id contideretur, eo quod & diligenter sunt testes examinandi, & de singulis circumstantiis prudenter inquirendi, de causis videlicet loco, tempore, scientia, crudelitate, fama, visu, auditu, certitudine iuxta c. causam quæ, 37. de testib. Et si dubie & obscure deposuit testis, iterum examinandus est, c. cum clamor, 53. eod.

¶ Finis ꝑ testimonium admittendorum, est fidem facere & probare. Ideo & acta & testium dicta coram vno Iudice, faciunt fidem inter eandem personas coram alio: vt in c. causam quæ, n. de testib. c. fin. de probat. Si tamen coram arbitro fiant in iudicio, liberum erit de nouo testes audire, si viuant: si mortui namque, testimonia fidem facient, c. presentata, 50. eo. Verum illud obseruabit Iudex, vt probationes quidem reprobationis testium aduersarij admittat, & permittat testes produci probatorios & reprobatorios probatoriorum, sed non reprobatorios reprobatoriorum, in c. licet dilectus, 49. de testib. ne in infinitum extendantur lites. Ex quibus omnibus, vt tandem pedem a testium calculo subducam planum est, quæ istius probationis inducendæ rationes sint & causæ. Atq; summa hæc videtur vtilitas, vt faciant ne quid lateat facile actorum, & ne calliditate plurimum hominum adueniente, ordo causæ periclitetur, §. 1. de testi. in Authen. Inuit suffragium sacre pagine, ꝑ In ore duorum vel trium stabit omne verbum, Deut. 19. 2. ad Corinth. 13. l. ubi numerus, de testib. P. ca. in omni negotio & c. licet, eod. ca. pluralis locutio, de reg. iur. in 6. etiam si ageretur contra summum Pontificem, vt ait glo. in cap. præsul, 2. q. 5. quam sequitur Panor. in ca. si clericus, de iudic. & in ca. cum esses, col. 5. de testam. & in c. per tuas, in fi. de maior. & obed. Decius in c. ex literis, col. 8. de proba. dummodo testes sint omni exceptione maiores, id est, non sint suspecti, & reprobati non possint: non aliter, gl. in ca. 1. de consang. & affi. c. 1. de testib. Vocantur autem qui hos testes, affiduos, ab affibus & diuitiis, quas putarunt fidei in Rempub. ꝑæcipuum vinculum, Gell. lib. 16. c. 10.

¶ Et ꝑ quamquam grauius onus sit probare per testes, quam per instrumenta, Specu. in tit. de probatio. §. 2. tamen communiter hæc firmior est, si vero, de fid. instrum. in Auth. c. cum Ioannes, eo. tit. apud Gregor. c. tertio loco, de probatio. & frequentior. Exceptis

29. casibus, in quibus scriptura præualeat testibus, quos notat Specular. in tit. de instr. edit. §. quos illic potes videre. Sed & pl. ræque negotia sunt, quæ sine instrumentis & scriptura geruntur. Et fuerunt tantummodo probationes per testes, antequam scripturæ inuenta esset formula. Et idcirco ad hanc speciem probandi testium, vt ad antiquiorem, firmiorem, & necessariam confugimus, quinimo nec scripturæ præbent, nisi testium auctoritate fuerint insignita. Neque publica documenta aliud sunt, quam testes publica auctoritate donati. Ideo ad illorū vt omni exceptione maiorum testimonia confugimus, & publica testimonia priuatis præferimus, l. in donationibus que actis, C. de dona. l. census, & l. cum de indebito de proba. l. si alterius, C. si minor se maior, d. xer.

¶ Et ꝑ si falsitas instrumentis obiciatur, statim ad testes redeundum est & refugendum, c. ex tenore, de testib. l. optimam, de contrab. stipul. Quod si æquilibrio & ad ægnam contrarij sit ut testes instrumentarij & instrumentum, quid agere debeat, & quid sequaris, docebit glo. vt. ca. tertio loco, de proba. Quomodo vero puniantur falsi testes, iam vt opinor satis dictum est alibi, in criminib. lib. 36. Syntag. c. 5. ¶ Iterum ꝑ nota Charundam, vt tradunt, 53. primum multam illis indixisse, Aristot. lib. 2. Ethic. c. 10. At Francis. Rex noster, iussit ann. 1532. puniri falses testes & notari morte, cuius speciem relinquit arbitrio Iudicum. Apud Romanos vero, olim Tarpeio monte deiciebantur, Gell. lib. 20. c. 1. Apud Indos, extremis digitis decurtabantur, Strab. lib. 15. Lege vero diuina, a Mose lata, falsus testis eisdem pœnas patiebatur, quas is, quem esset calumniatus, erat passurus, si verum fuisset testimonium, Iosiphus, lib. 4. Antiqui. Iudai. c. 6. In legibus Langobardicis, lib. 2. tit. de testib. l. si duo testimonia, lex est: Si duo testimonia de qualibet re testimonauerint, & inter se discordauerint, tunc comæ eligat vnum ex vna parte, & alium ex altera, & illi duo testis discernant cum secus & iustibus, vt ipsi qui de ipsa falsitate conuicti fuerint, dextra manus ampuentur.

De Probatione, & Productione Instrumentorum. Lib. 22. P. tit. 4. CAP. 14. Lib. 4. C. Tit. 21.

- 1 Instrumentorum nomen generale quid contineat.
- 2 Instrumentum scriptura quid, & diuisio. nu. 3.
- 3 Authenticum, & authentica scriptura quid.
- 4 Sigillum quam auctoritatem habeat.
- 5 Scriptura priuata, & effectus eius.
- 6 Scripturarum vnde diuersa nomina.
- 7 Instrumenta & scriptura de quibus fiant.
- 8 Scriptura publica a quibus fiant.
- 9 Instrumentorum publicorum conficiendorum forma.
- 10 Instrumentorum edendorum finis.
- 11 Verba dispositiua, enuntiatia, seu relatiua instrumenti, quid & in quibus probent.
- 12 Exemplum instrumenti quando fidem facit.
- 13 Instrumenta quando non faciant fidem publicam, & seq.
- 14 Falsi criminis tenetur qui falso instrumentum vitetur.
- 15 Testes instrumentis adhibui, an possint probare contra tenorem instrumenti.
- 16 Instrumenta contra alias, quam contrahentium personas & heredes earum, non probant.
- 17 Scriptura contraria fidem sibi abrogant.
- 18 Instrumenta cancellata in quantum probant.
- 19 Scriptura priuata fidem quam faciunt.
- 20 Scriptura cur probet, rationes adferuntur.

Inter probationes ꝑ legitimas ea est, quæ fit per scripturam, vocant per instrumenta. Ceterum instrumentorum nomen continet omne quod instruit causam, & ipsos testes, l. de fid. instrum. l. motionem, 99. §. 1. de ver. sig. in P. Instruit et vero, est apparere: & instrumenta ea omnia per quæ aliquid perficimus, vel quæ ad comode vtendum aliqua re, necessario parantur considerata vnaquaque re, ratione cuius instrumenta dicuntur. Sic instrumenti cultura reperies, l. quasitum, de fundo instr. P. & instrumenta domus, d. l. quasitum est, §. si domus instrumentum, eod. instrumenta fundi, l. 8. eod. lanionis, l. cum de lanionis, eod. pictoris & piscatoris, l. uem pictoris, eod. Quæ instrumenta memoriam gestorum etiam instrumenta dicuntur, & quia maxime id fit per scripturas quibus fides adhibetur, instrumenta vt plerumque dicuntur scripturæ authentica & probata: vt in titu, de fide instrumen. Et sic etiam communi vltu loquendi, instrumenta distinguuntur a testibus, c. quoniam contra, de testi.

¶ Apud Græcos teste Harmenopol. lib. 1. Promtuar. cap. 8. Instrumentum *επιβύσιον* dicitur, commertarium quoddam & descriptio conuentorum, quia communicatio conuentusque personarum, *επιβύσιον* dicitur. ¶ De instrumento itaq; quod scriptura constat, hic agendum est. Scriptura porro alia publica, alia priuata: unde aliud publicum aliud dicitur priuatum instrumentum. Publica scriptura est, quæ fidem seu probationem facit publicam coram Iudice, sine alio adminiculo, *Inno. m. c. 1. de fid. instr. Instrumenta s. 1. rationes, 6. C. de probatio. l. fin. C. de re iud. Authentica vero scriptura quæ per manum publicam, vel per Iudicem cum triu testium vel saltem duoru subscriptione vel testimonio, facta est, glo. in d. 1. de fid. instrum. §. sed instrumenta, de instru. fid. & cau. ca. quoniam contra, de probatio. vel cum alio testium a legibus requisito numero, secundum negotiorum definitam naturam, vt in l. si de codicil. C. l. si. C. de don. cau. mor. l. hoc consulsima, C. de testa. cum siml. Et vt Bald. scribit, in l. Imperator, col. de sta. homi. §. in l. 2. quam. s. sic. vel priuata. & c. C. in l. quoniam, C. de iud. instrumentum, est veritas apparens, probatio probata & non probanda. Publica manus seu scriptio, id est, scriptura notarii, vel priuata manus cū sigillo publico, faciunt publicam scripturam, c. 2. de fide instrum.*

¶ Authentica autem *δυσβύσιον*, dicitur quod cum auctoritate est, seu cum potestate & efficacia, *δυσβύσιον* potestas auctoritas. Et *δυσβύσιον* est *δυσβύσιον*, auctor proprie potestatis, quamquam non ignorem Gazam, libello *πρεβυσιον*, referre, antiquis hæc nomen tantum significasse, & *δυσβύσιον*, scilicet carnificem, cædis auctorem & percussorem: vt & apud Apollonium Rhodium, *δυσβύσιον*, interfectores Amyei. Vtrum postea, & ante mille annos significare cepisse idem quod apud Latinos est auctor. ¶ Sigillum tantam præbet auctoritatem literis, quantum vultus qui auctoritate concedere potest: & proinde si persona sit publica, publica erit eius sigilli consignatio, vt quando mandata sua Iudices iubent sigillari, & post cessionem, ca. 7. de probatio. facit. l. nec arbitris, C. de recep. arbit. Iudicandis nempe munus, publicum est. l. quippe, de iud. ¶ Priuata scriptura contra dicitur, quæ istis circumstantiis caret, & a priuatis fit, quæ & domestica dicitur: & ideo alius quam testibus non solet obesse, nec contra alios probare, *Instrumenta, s. 1. rationes, 6. l. exemplo, 7. C. de prob. l. fina. de conueni. s. sic. de iur. lib. 10. C. iur. 2.*

¶ Habent scripturae publicæ & priuatae diuersa nomina, ratione eorum quibus accedunt, & quæ geruntur. Nam publicæ dicuntur, instrumenta, contractus, obligationes, postquam in mundum per tabellionem redactæ sunt, *l. contractus, de fide instrum. C. instrumenta pignoris. l. contractus, de pignor. in vltima voluntate, testamentum, l. heredes palam, de testi. P. vel codicilli, l. si. C. de codicil. cum siml.* Scriptura quam creditor debitori facit soluenti, in testamontum solutionis est acceptatio, vulgo quitantia, Græcis *επιβύσιον*, quamuis & acceptatio vel fieri possit, sine reali solutione, in quo & acceptatio quæ omnino liberat, differt ab apocha, quæ non liberat sine solutione, *l. si acceptolatum, 19. §. fin. de accept. P.* Est & *επιβύσιον*, de debito cautio facta creditori a debitore in præstationibus annis, iuxta l. plures, de fide instrum. Inuenies de apocha plures text. in iure, *l. si. Tullius, de cond. inde. P. l. qui tabulas, 27. §. apocha, de iur. iur. de apoch. pub. lib. 10. C.* & alibi dictum sequentem, *l. 2. §. 4. eo.* Et si pro rebus, quæ in publicum censum deferuntur, fiat, & apocha publica nuncupatur. Dicuntur, & scripturae publicæ si dei faciendæ causa euulgata & exarata monumenta, *l. 1. de iis qui ad Eccles. consp. l. consulti a diuina, C. de testam. l. in donationibus, 31. C. de donat. l. siue apud acta, C. de transact.* ¶ Instrumenta priuata & publica sunt generali & communi regula de omnibus rebus: nisi si nominatim prohibeatur: veluti cautum est, ne publica instrumenta fiant de alienatione rerum Ecclesiasticarum sine solemnitate statuta, *l. iubemus, 14. §. iis tabellionibus, de sacros. Eccles. C.* nec de alienatione feudis, sine consensu domini, *§. calidis, de probi. feud. alien. per Fred. & ne testam. taliter fiant quam permissum, l. iubemus, 29. §. fin. C. de testa. ne de contractibus illicitis aliis & vsuariis conficiantur retineantur a notariis vel priuatis.*

¶ Funt porro scripturae publicæ a publicis personis, a tabellionibus, notariis, non ab aliis, *c. pen. & fin. de fid. instrum.* Fiebant & olim instrumenta, publica fide, ab argentariis, *l. si quis, 6. l. argentarius, 10. §. 1. & si. de eden. P. Bald. ad rubri. C. eod. num. 21.* Et si quis obicit instrumentum factum non fuisse a tabellione, is qui allegerit, debet docere fuisse tabellionem eum qui fecit, *docis. capel. Tholof. 320. Paul. Cast. in l. forinarios de testam. milit. C. Guid. Pap. dec. 96. & conf. 136.* Expediuntur & scripta actaue ab amanuensi-

bus seu actuariis Iudicum fide publica, vt in *l. 1. de apoch. lib. 10. C. l. consulti a diuina, C. de testam. l. 1. de iis qui in Eccle. manu. C. cum siml.* quæ intelligenda sunt, si modo aliud non officiat instrumentis, vel personis tabellionum, vel amanuensium: vt quod prohibuit, si ne instrumenta conscribant: si essent publice, non si fecerint, excommunicati, nam tunc probatio illis abrogatur, *glo. in ca. decernimus, de sen. excom. in Sex. c. licet eod. Felin. in c. ad probandum, 2. col. vers. ceterum, de re iudic. vide Chass. in §. 5. des iustices & droictz d'icelles, ad ver. messagers & sergeans, num. 7. in consti. Burgund.* ¶ Forma conficiendi instrumenta in forma probante, ponitur in l. contractus, de fid. instrum. C. & in Nouel. Iustinian. 44-73. 176. §. insuper, vt rogetur tabellio a partibus qui hac probante scriptura egent, vt fiat & retineatur instrumentum: & vt hoc instrumentum factum fuisse contineatur, §. nos autem, de tabellio. in *Auben. glo. in auth. si quis in aliquo, de eden. C. & ibi. Bar. nu. 8. & 9.* Rogatio fit primo ab iis quorum interest fieri, & retineri instrumentum, Et si de contractu agatur, ab utroque contractantibus: si autem de aliis quæ pendunt ab vnius voluntate, ab eo rogari debet: vt in protestatione, testamento, & similibus, *c. 1. de fid. instrum. vide Alexan. ab 7mo. conf. 109. in 2. par. consil.* Secundo, Notarius debet plane intelligere antequam perscribat, quid geratur, vel dicatur, *d. §. nos autem de tabellio in Auben. l. 1. in fide aucto. iur. P.* Tertio, debet fieri instrumentum de re licita, vt dixi. Quarto, adhibendi sunt duo vel tres testes, aut plures, secundum exigentiam negotii, quo de agitur: vt si de testamento, septem: de codicillis, quinque: & sic de similibus. Porro subscriptio testium adhibitorum faciendæ est, pro modo & necessitate cõstitutione regia imposita, vel ab statuto, §. oportet, de instrum. fide & caut. in *Aub. s. ut ergo, de tabellio. in Auben.* alioquin sufficit iure secundum Salycetum, in *l. contractus, num. 13. & ibi alii, interp. de fide instrum. C.* subscriptio notarii, vel personæ publicæ. Sed neq; in actis publicis auctorandis sepe exiguntur testes, *in donationibus, C. de donat. l. omnium, C. de testa. l. scriptura. C. qui pot. in pigno. hab. & tandem in mundum reductur & fit ingrossatio secundum l. contractus, de fid. instrumentor. Quamquam in Gallia non eadem requirantur per omnia, & fit forma probans editionis instrumenti, etiam in charta papyracea a notario, si modo per eum subscribatur, vt alibi in tabellionibus & notariis documus. ¶ Finis, propter quæ instrumentorum formulæ editæ sunt, & tot solemnitatibus testibusq; vallatæ, est probatio veritatis rei gestæ, vel factæ, vel sermone prolata, *l. contractus, de pigno. P. l. non figura, de actio. P.* ita probatio rei facta dicitur, quando existat eius instrumentum; *c. cum dilecti, de dona. c. cum olim, & ibi Panormi. de censib. ca. licet causam, de probatio.**

¶ Et tunc maxime instrumentum publicum facit fidem certam & manifestam, quando nihil contra illud opponitur, *l. fin. in ver. manifestum, de reb. cred. C. gl. & Bald. in l. generat. de sacrosan. eccles. C.* & verba actus eius temporis quo quid factum fuerit, sunt dispositiua: aut enuntiativa actus qui potuit in instrumenti conuentione fieri: contra, si aliter sit temporis. Vt si in instrumento venditionis rerum fiscalium, dicatur, visis subhastationibus vel hactis & licitationibus: nam ea relatione non probantur subhastationes, quæ sunt alterius temporis, probatur in *l. si sine cen. & reliq. sum. compa. non posse. C.* Similiter, si in instrumento dictum sit, vendidit filius Sempronii talem rem: rei quidem venditio probatur, sed non filiatio Sempronii. Idipsum dicendum est de relatione solemnitatum quæ dicuntur interuenissenam illas relatio, vel instrumentum non probat: sed aliunde oportet probationes petere, *l. optimum, C. de contrab. emr.* Eadem dicuntur de scriptura publica iudiciali, in qua Index dicat, vt in sententia, visis litis contestatione, instrumentis & depositionibus testium, &c. nam per illam relationem, illi actus non probantur, sed oportet aliunde fidem de illis facere, *Lanfranc. de Oria. ad c. quoniam contra, ad ver. instrumentorum productiones, num. 38. & 39. de probat. dec. capel. Tholof. 328.* Et qui in aliquo instrumento alterius mentionem fecerit, illud oportet quoque exhibere, *auth. si quis in aliquo, C. de eden.* Notant tamen Barr. & Bald. in *d. l. si quis in aliquo,* relatum fidem facere, si id quod refert & ipsum relatum, fuerint gesta & transacta inter eandem partes. Exempli causa si agatur de solutione pretii venditionis factæ, dicaturque in instrumento, *Soluit integram summam pretii debiti ex venditione eidem soluenti facta per accipientem, vt apparet per instrumentum talis diei, per me, vel per talem retentum, l. procurator, C. de eden. l. si qua, & l. Pomponius, famul. erofic. P. l. 2. de fide instrum.* ¶ Diuersum, si prius instrumentum, vel scriptura relata, fuerit facta inter alias perso-

